

Izhaja v Trstu

vsako soboto opoldne.

Rokopisi se ne vračajo. Nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Uredništvo in upravnništvo
ul. del Lavatoio
št. 1, I.

TELEFON 18-67.

NARODNI DELAVEC

Posamezne številke se prodajajo po 6 vin.

Inserati se računajo na milimetre v širini ene kolone, in sicer po 8 vin. za vsaki mm. Za več nego 10kratno objavo pa po dogovoru.

Naročnina za celo leto K 4.—; za pol leta in za četrt leta razmerno.

■ Glasilo „Narodne delavske organizacije“ v Trstu. ■

Vabilo na naročbo!

Vse člene »N. D. O.«, kakor tudi vse naše prijatelje in somišljenike vabimo, da se naročijo na naš list. Naročnina znaša za celo leto K 4.— in to s poštnino, oziroma z dostavljanjem na dom vred; za pol oziroma četrt leta razmerno. Naročbe sprejema uprava »Narodnega delavca«, ki je v uradih »N. D. O.«, ulica del Lavatoio 1, I.

Laško-nacionalistična slavnost prošle nedelje in naše ljudstvo.

V svojem poročilu o slavnostnem sprejemu italijanskih združnikov iz Milana, po laških nacionalistih in italijanskih (oziroma slovenskih) socialistih, pravi „Lavoratore“ od 17. t. m., da so se slovenski „nacionalisti“, iz vedenja katerih se je začetkoma dalo sklepati, da se jih laška manifestacija sploh ne tiče, nenadoma vrgli na trg južne železnice, z očitnim namenom izzivanja in razgrajanja. To zavijanje dejstev v „Lavoratoru“ nas kratko malo ne zadeva. Resnicoljubje in nepristransko poročanje o dogodkih, pri katerih igrajo tržaški Slovenci kako ulogo, sta v uredništvu „Lavoratora“ lastnosti, ki se jih rado ne uporablja. — „Lavoratore“ obdoljuje v navzočem slučaju nas, — kajti veliki masi, delavstvu — gre ono grenko očitjanje neiskrenega in hinavskega postopanja. Dočim so „gospodje“ v „Edinosti“ na ves glas stiskali našemu ljudstvu oljino vejo v roke, hoče reči „Lavoratore“, so si z drugo roko nabavljali piščalke in sirene, s katerimi naj izzovejo „italijanstvo“ Trsta. Da temu ni tako, temveč, da se je „Edinost“ dala voditi po resnih in nikakor dvomnih namenih, to je pribila na odločen način sama naša tovarišica „Edinost“. To lahko potrdimo tudi mi. Toda, ravno to, namreč, skoz in skoz korektno in lo-

PODLISTEK.

Uboštvo.

Uzroki uboštva.

V prvem članku smo govorili o bistvu uboštva, torej o tem, kaj je uboštvo. Danes nam je govoriti o vzrokih istega.

Vzroke uboštva delimo v dve glavni vrsti: v notranje vzroke, ki so v človeku samem in s kojimi zakrivlja uboštvo, in v zunanje ki so plod splošnih razmer in ki povzročajo nezakrivljeno uboštvo.

Ker je malone nemogoče v posameznem slučaju ločiti eno vrsto vzrokov od druge in oziroma določiti z vsoto gotovostjo kateri vzroki so povzročili uboštvo — navadno nastopati obedve vrsti vzrokov združeno — jih ni moč vpoštevati na oskrbovanju, dočim je jasno, da bi se moralo postopati z onimi, ki je nedolžno zašel v uboštvo, veliko blagohotneje, nego s tistimi, ki je zakrivil svojo bedo.

Najglavnejši notranji, t. j. zakriveljeni vzroki uboštva so: 1. lenoba in brezskrbnost; 2. poželjenje po uživanju in 3. nagon reprodukcije.

Vsakemu človeku je prirojena lenoba, ki jo večji del premaguje le

jalno ravnanje, torej nasprotno od onega, kar „Lavoratore“ predbacuje „slovenskim nacionalistom“ je ono, kar nas največ boli. „Edinost“ je v neštevilnih člankih, skozi ves teden pozivljala slovensko javnost na mir in red, na izogibanje vsega, kar bi v očeh naših nasprotnikov moglo izgledati kakor demonstracija ali provokacija. „Edinost“ je dobro premišljeno svetovala našemu ljudstvu in je vabila naj na žaljenja in na pretrpljena zasmehovanja odgovori z demonstracijo s kulturnimi sredstvi.

V očigled skrajne surovosti in barbarizma, ki sta dne 9. avgusta ob priliki slavnosti N. D. O. tako nečastno odlikovala tržaško laško, liberalno in mazzinijansko mladino, v očigled metanja z bučami, da, celo v očigled pljuncav, slovensko ljudstvo naj se dne 16. avgusta t. l. svojim zasmehovalcem in izzivačem maščuje s tem, da se ne — maščuje, da varuje svoje dostojanstvo, mir in red. Brez dvoma — plemenito naziranje, lepi nasveti. Vendar le, naše delavstvo se temu lepemu vabilu ni odzvalo, vsaj deloma ne! To konstatira sama „Edinost“ v svoji številki od minulega ponedeljka, ko priznava, da je (vedoč, da do reakcije ima priti) pisala ves teden pomirjevalno, da pa je vzlic temu ljudstvo dalo izbruh svoj razžaljeni duši. In „Edinost“ označuje nastop našega ljudstva kot spontani izraz razžaljene duše našega človeka. Ako je pa temu res tako — in mi vemo najbolje, da si je ljudstvo spontano, samo po sebi in samo iz sebe privoščilo nedeljsko revanšo, potem nastane vprašanje, ali ne bi bilo boljše, da „Edinost“ sploh ni pomirjevalno pisala, da ni — sicer s hvalevrednimi vagibi — odvrnila od ljudske manifestacije tisoče in tisoče našega ljudstva? Nedeljski nastop je bil spontani nastop dobrega dela tržaškega ljudstva in predvsem delavstva. Da se ga ni svarilo pred dostojnimi in v okvirju zakona vršnimi se demonstracijami, nedeljski nastop bi se bil, mi smo o tem globoko prepričani, povspel do nastopa vsega slovenskega ljudstva v Trstu. Da ni do tega prišlo, moramo mi obžalovati. Z demonstracijami v večjih dimenzijah — bi naše delavstvo prišlo do popolnega zadoščenja za prizadeta mu žaljenja, nepozabnega 9. avgusta t. l. Razun tega pa — in to je jedro morale, — bi to bila nepričakovana pljuska v obraz naši deželni vladi in tržaški c. kr. policiji. Naše delavstvo je v svojem naravnem ob-

radi potrebe; veliko manji del dela iz čustva dolžnosti, še manji del dela iz veselja do dela. Čim nižja je stopinja naroda ali kakega sloja ljudi, tem večje je število onih, ki delajo samo toliko, kolikor je neobhodno potrebno za preživljanje. Tem večje je tudi število onih, ki so v venomer v nevarnosti, da se jih prime beda.

Ta vzrok uboštva se bo dal odstraniti le z razširjenjem izobrazbe, s povečanjem življenjskih zahtev, zlasti pa z vcepljenjem nazora, da premagovanje lenobe je najpomembnejša življenjska dolžnost. Samo tedaj, če bo človek v delu videl svojo življenjsko nalogo, in če bo samo oni človek užival spoštovanje v človeški družbi, ki se izkaže koristnim členom celokupnosti, samo tedaj se utegne zmanjšati nevarnost obubožanja.

Ozko spojena z lenobo je brezskrbnost glede prihodnosti, ki je ravno tako znak nizke stopinje kulture. Vsi primitivni narodi živijo brezskrbno za bodočnost. Dokler dobiva v naših razmerah delavstvo plačilo, ki ravno zadostuje, da se preživlja človek od dneva do dneva, navadi se porabiti zaslužek tudi tedaj ko isti preseže to, kar je potrebno. Šele če je zaslužek tak, da preostaja od njega po odbitku za potrebno preživnino, navadi se ljudstvo na hranjenje, dočim se sicer zanaša za služaje potrebnosti na pomoč drugih. Zopet pa je potrebna večja značajnost in blažji

čutku, ki nikoli ne zgrešuje poti, takoj izprevidelo razliko v postopanju c. kr. policije nasproti nam in nasproti Italijanom. Mi priredimo delavsko slavnost; vabimo na isto naše sodržavljane in tovariše iz avstrijske Istre; da slednje počastimo, naročimo godbo, ki naj svira pri sprevedu pomikajočem ob morju. A slavna c. kr. policija? Smatra iz dobro znanih »obzirov do javnega reda in do drugorodnih soobčanov“ potrebno, da nam prepove korakanje z razvitimi zastavami, vsako sviranje godbe po mestu, da, celo vsako petje.

Osem dni pozneje prirede italijanski liberalci in iredentisti veliko politično slavnost; na postaji južne železnice čakajo ne na kake izletnike iz Pule, posebni vlak pripelje 650 združnikov iz Italije; na postajo in s postaje se sprevod pomika z razvitimi zastavami, dve godbi svirata po celi poti, petje je dovoljeno in to ne samo kaka »Lepa naša (avstrijska) domovina« nego in to pretega vsako mejo — iredentistične pesmi, da, Garibaldi-ovo himno. „Fuori o straniero“ odmeva po tržaškem velikem trgu. A policija? Pozabila je naenkrat na vse „višje obzire“ na obzire do takrat „slovenskih“ someščanov! Da, naše ljudstvo je celo stvar dobro presodilo in nedeljska demonstracija je dala na eklatanten način izraza njegovemu mišljenju. Policija ni imela takrat sto in sto pomislekov proti italijanski slavnosti, ker je znala, da so eventualne slovenske demonstracije nedolžne, ker je znala, da ima opraviti s potrpežljivimi in dobrodušnimi Slovenci, ki prosijo a ne zahtevajo. Ne, gospodje! Rešimo se vseh predsodkov in stopimo tudi mi na prag realnega dela; začnimo tudi mi tirati ono politiko, ki jo Nemec imenuje „Macht politik“ ali „Politik der eisernen Hand“. Obzirno do skrajnosti, če pa ne gre — bomo brezobzirni! Pridimo enkrat do prepričanja, da so vsi sentimentalizmi o kaki „superiornosti“, o kakem maščevanju z vitežki sredstvi — kulture, z ozirom na materijal, ki ga imamo pred seboj v Trstu, brezuspešni. Samo če se postavimo na to stališče, se bosta slavna c. k. policija in ž njo visoko c. kr. namestništvo večkrat motila v svojih računih in v kratkem se bo govorilo: o tržaških Slovencih, ki so nekaj bili dobri za vse, a so danes dobri samo za se.

Organiziranec.

nazor za to, da ne skrbi človek samo za svojo bodočnost, temveč tudi za bodočnost družine. Lenoba in brezskrbnost pa imati tudi to grdo lastnost, da ne dopuščati, da bi človek dalje razvil svoje moči in da bi si pridobil več možnost pridobivanja, s kojo bi si napravil boljšo podlago za sigurni obstanek.

Posebno nevaren vzrok obubožanja je pa poželjenje po uživanju. Ono je krivo, da človek potrosi v trenutku brezmiselno svoj zaslužek, ne da bi imel pred očmi prihodnost, in v tako labkomišljeni porabi zaslužka tiči ravno v naših časih v največ slučajih vzrok bede in revščine. In tu prihaja največ v poštev alkoholizem in v razširjenem smislu popivanje po krčmah.

S tem se odteguje prevelik del dohodkov ravno delavstva preživljanju družine in skrbi za bodočnost; poleg tega pa škoduje to zdravju in poraja surovost ter slabi delavno moč in нравno oporo.

Konečno tudi prerana združitev v zakon, kakor preveliko število otrok tvorita v naših časih splošno vzrok, da zaslužek ne zadostuje tudi ob sicer normalnih okolnostih. Celo marljiv, soliden delavec ni v stanu vzdrževati s svojim zaslužkom ženo in 6—7 ali pa še celo več otrok.

Bolj raznolični pa so zunanji vzroki obubožanja. O teh pa spregovorimo prihodnjič.

Pogubonosna konkurenca regnikolov.

Ekzistenčni boj za domačega delavca je bil v Trstu že od zdavnaj težak, zlasti za slovenskega domačina. Zaravnost obupen; kajti slovenski delavec je bil izdan na milost in nemilost laških delodajalcev, ali njim prijaznih korporacij, ki so se ga posluževali le tedaj, ko drugače ni bilo možno izhajati. Tako se je videl slovenski delavec zapostavljan in le za domačim laškim delavcem, ampak celo — in to je najhujše — za inozemskim laškim delavcem regnikolom. Konkurenca teh poslednjih je bila vedno pogubonosna za našega delavca, kajti ga ni podjetja v Trstu, kjer bi ne našli na delu regnikolov v velikem številu.

Tako je bilo, je in postaja še vedno hujše. Mi vidimo, kako se dan na dan veča tukajšnja regnikolska kolonija. Vsak parnik iz Italije prinaša na stotine novih laških delavcev, ki se vrivajo v vse močnejše službe in kradejo domačinom možnost do zaslužka. Del teh regnikolov ostaja za vedno v Trstu, da veča tukajšnje stalno kolonijo; drugi, še večji del pa tvori fluktuirajoči (prehodni) kontingent regnikolov, ki prihajajo v Trst iskat dela in se potem s prihranjenim zaslužkom vračajo v domovino.

Ti regnikoli so benjamini tukajšnjih laških iredentistično pobarvanih delodajalcev in tudi takozvanih „mednarodnih“ socialistov. To prvo dekadovati ni potrebno, ker je slednje umevno; za poslednje pa imamo dokazov na ducate. Zlasti naši delavci, ki trpe pravo mučenstvo pod terorističnim ravnanjem onih slavni „koooperativ“ v prosti luki, bi znali povedati marsikaj.

Toda ne le ta narodnostno čustveni moment, ampak tudi važen gospodarski moment je vzrok, da je ta konkurenca regnikolov za domačega delavca naravnost nevzdržljiva. Pomisliti moramo, da največji kontingent laških priseljencev dajejo najrevnejše pokrajine Italije, to je spodnja Italija. Ono prebivalstvo ni, v onih krajih, kjer vlada še najbrutalnejši kolonat, kjer se komaj more govoriti o moderni industriji in kjer sploh prebivalstvo tiči še globoko v temi neizobrazbe, babjeverstva in vsled tega tudi kriminalitete, ono prebivalstvo ni torej razvajeno na visoke mezde in na kulturne odnose življenja. Zato prihajajo isti radi k nam in delajo tukaj za vsako ceno, katera je morda za njih domače odnose še vedno jako dobra, a za katero naši domači delavci ne morejo delati.

Zlasti v tem poslednjem momentu tiči velika nevarnost za delavca domačina. Ne morda samo za Slovenca, ampak celo za domačega Italijana. Seveda, laško časnarstvo v Trstu, bodisi nacionalno ali internacionalno, kaj takega ne pove, ali treba iti med domače delavce in tam se bo slišalo izraze ogorčenosti na naslov konkurentov regnikolov.

Sedaj pa postaja stvar še bolj nevarna, kajti hoče se naravnost organizirati uvažanje regnikolov v naše dežele, ki imajo tako postati nekaka emigracijska kolonija, kakor kaka jugoamerikanska republika. V ponedeljek namreč se je vršilo v mestni hiši posvetovanje na inicijativo deputata Rondanija, ki je vodil nedeljski izlet regnikolov v Trst. Tega posvetovanja so se vdeležili: podžupan dr. Valerio, predsednik „Società operaia“ dr. Cosulich in socialno demokratična poslanca Oliva in Pittoni in dr. Šlo se je namreč za ustanovitev emigracijskega urada v Trstu, kojega namen bi bil nadzirati priseljevanje regnikolov v Avstrijo, informirati o tukajšnjih delavskih razmerah in nabavljati potrebni človeški materijal v Italiji. Vsi vdeležniki posvetovanja so se načelno izrazili za ustanovitev tega emigracijskega urada. Omenjamo, da vse laško novinstvo, tudi

socijalistično, govori, da so se vdeležili posvetovanja vsi interesirani činitelji. Kakor se vidi, mi, domači slovenski delavci, ki nam gre za kožo, za kruh nas in naših rodbin, nismo, po mnenju tega novinstva, nič interesirani. Umevno, saj se gre proti nam.

Kaka velikanska nevarnost bi tičala v tako organiziranem uvažanju tujih podanikov je odveč dokazovati. Ako so že sedaj delavski pogoji težki, bi bila potem ekzistenca našega delavstva naravnost nemogoča. Vsako podjetje se bo lahko obrčalo k temu emigracijskemu uradu za gotovo število cenih delavcev in položaj našega delavca domačina bo v najboljšem slučaju prekeren. Ako se bo delodajalcu zljubilo, odpove domačinom in se obrne na emigracijski urad, ki mu radi velikanskega prebitka delavskih moči v Italiji preskrbi delavcev, kolikor koče.

Konkurenca regnikolov proti domačemu delavcu postane torej čimdalje tembolj pogubonosna. Vsi javni činitelji, vse laške politične stranke bodo na vse pretege podpirale to preplavljanje tržaškega tržišča s tujerodnimi delavci na škodo domačinov, v poglavitno svrhu izpodrivanja domačih slovenskih elementov. Pri tem se niti ne ozirajo na lastni domači laški element, marveč tudi tega žrtvujejo na oltar svoje ljubezni do matere Italije in svoje mržnje do Slovanov. Ona stranka pa, ki se v enomer baha, da je edina in resnična zastopnica vsega delavstva, tudi ona bo na vse pretege podpirala ta proces, ker se tudi ona boji povspenjanja slovenskega delavstva; pa tudi iz strankarskih ozirov, ker bo vsak regnikolo povišal število členov njenih organizacij.

Edini činitelj, ki more tu pomagati, se o vsem tem čisto nič ne briga. In to je vlada. Vlada mirno gleda, kako tržaški emporij postaja čimdalje tembolj emigracijsko ozemlje laškega delavstva, kako v Trstu od ene strani raste od dneva do dneva ogromna kolonija teh tujih podanikov; a na drugi strani, kako drugi velikanski del teh tujih podanikov prihaja v Trst po bogat zaslužek in ga potem odnaša v domovino v velikansko škodo domačega gospodarstva. Ona vidi vse to in se ne gane. Ne gane se niti tedaj, ko bi imela pravico v to brez najmanjšega strahu pred kakimi meddržavnimi sitnostimi. Saj kronika nam kaže, da je kriminaliteta med regnikoli naravnost ogromna. da je Trst obenem tudi pribežališče vseh onih, ki v Italiji ne živijo v prijateljstvu z justico. A vlada se kljub temu ne gane, marveč mirno gleda v stvari, ki se tu razvijajo.

Mi vemo, da zakon ne daja vladi mnogo pripomočkov na roko proti prisejvanju, ki je na škodo nas in tudi same države. Ali nekoliko pripomočkov vendar ima pri roki, treba le dobre volje, da se jih posluži. Na drugi strani pa tudi mislimo, da če vsaka jugoamerikanska država čuti potrebo braniti domorodce pred navalom tujega delavstva s pomočjo posebnih zakonov o emigrantih, mislimo, da bi bila tudi dolžnost naše zakonodaje, da brani nas domačine pred pogubonosno konkurenco tujih podanikov.

Kajti ni, slovenski delavci nismo nikakor voljni biti žrtev takozvanega „dobrega razmerja“ med Avstrijo in Italijo.

Kaj je in kaj hoče „N. D. O.“

(Kratek odgovor „Slovencu“.)

Ljubljanski klerikalni list „Slovenec“ je čutil potrebo, da nas v precej dolgem dopisu iz Trsta izziva. Izzvani, odgovarjamo.

Ker nočemo izgubljati časa z izpodbijanjem vseh perfidnosti in nelogičnosti, ki mrgole v tem dopisu, omenjamo, da „Slovenec“ sicer uvideva, da je bilo „čisto naravno“, da je tržaško „Slovensko“ manifestiralo o priliki slavnosti „N. D. O.“, da konstatira pa takoj, da stvar izgleda drugače, ako se vprašamo, kakšne namene so imeli tržaški „liberalni“ voditelji s to prireditvijo. V tem grmu tiči zaec! „Slovenec“ soglaš sicer s prireditvijo tržaškega „Slovenstva“ (samo po sebi pa je umevno, da „Slovenec“ ne more priznati, da je slavnost bila „Narodne delavske organizacije“, ki je za njegove nepošteno namene veliko nevarnejša, nego tržaško „Slovenstvo“), vendar-le jej nasprotuje, češ, da so narodni voditelji hoteli za nekaj časa zapreti oči in omegliti razum delavcem, da ne bi videli, kako malo je „N. D. O.“ storila in dosegla v socialnem ožiru. Delv-
cem pa treba odpreti oči in „ker se zaibog pri nas krščansko-socialni elementi niso zdramili“, pozivlja „Slovenec“ socialno demokracijo naj stori konec organizacij, ki ima le namen napraviti med socialnimi težnjami delavstva in buržoazno

slovensko inteligenco v Trstu, advokati — „kraljeviči Marki“ — most, da lažje pristopijo liberalnim narodnjakom. Torej „Slovenec“ kar na enkrat pozablja na neuspešno socialno delovanje „N. D. O.“ in jej želi prerano smrt, ne radi nezmožnosti za socialno delo, nego — in to je morala „Slovenčevega“ dopisa — ker domneva, da je „N. D. O.“ „liberalna“ organizacija. Da se pa iztrebi liberalizem pri „N. D. O.“ pozivlja on ultraliberalne in za verski problem indiferentne socialne demokrate v boj proti „liberalni“ „N. D. O.“ „Slovenec“ hoče torej pretvezni „narodnjaški“ liberalizem pobijati z „internacionalnim“ liberalizmom. — Vendar enkrat! „Slovenec“ je pokazal svojo barvo! Črno brezdomovinstvo se brati z rudečim brezdomovinstvom!

„Dvanajsta ura je odbila!“ — vsklika „Slovenec“. Klerikalizem pri nas ima prestat hud boj: na eni strani z „N. D. O.“, na drugi strani s precejšnjim delom italijanske duhovščine, ki pastiruje med Slovani in ne izpolnjuje dušnopastirske dolžnosti in nima smisla za socialno delo, na tretji strani pa z onim delom naše duhovščine, ki se še v nemi za slo go! Ne, gospoda, ta klasifikacija ne velja! Vi se imate boriti namreč samo z dvema nasprotnikoma: z onimi, ki so za vaše protinardno izdajalsko delovanje indiferentni, ki gledajo pasivno, kako rušite za dosego našega političnega položaja toli potrebno disciplino, in z onimi, ki niso voljni trpeti, da vi sistematično in z najostudnejšimi sredstvi zastrupljate moralo našega ljudstva in mu jemljete vero v bodočnost, ki mu naj prinese svobodo in prosveto.

Ker ste nas izzvali, bodi vam povedano enkrat za vselej: Mi pripadamo vašim nasprotnikom, in sicer nasprotnikom druge kategorije. Nočemo in ne bomo trpeli, da bi vi pod pretvezo raznih problematičnih idealov in izkoriščajoči svetost vere privabili naše delavstvo v svoja žrela, da ga izkoristite in potem požrete — ad majorem Dei gloriam! To je naša dolžnost in tega se bomo držali. Pri tem nas ne bodo vstrašila sredstva, katerih se vi mo strsko poslužujete v dosego svojega cilja. To je samo po sebi umevno. Zgodovina nas uči, da ste vi sinovi nasilja in teme.

DOMAČE VESTI.

Obletnica N. D. O. — slavnost magnatov! Tako bi moral nehoti vzkliti človek, ki je slučajno imel srečo, čitati „Delavski list“ od 14. avgusta t. l. V smešnem člančku, ki ga omenjamo samo radi piramidalnih neslanosti in smešnosti, katerih isti mrgoli, skuša omenjeni list svojim par sodrugom narezati na nos, da je velika delavska slavnost N. D. O. od 9. avgusta t. l. bila žalostna komedija, ki jim (narodnjakom seveda!) ne bo pomagala popraviti, kar so zgrešili. Pri tem postavlja svojim farbarijam krono s trditvijo, da je „nedeljska slavnost N. D. O. bila zgolj nacionalistična farsa, ki ni imela z delavstvom čisto nič opraviti“. „Što se babi snilo to se babi htelo“, pravi en hrvški pregovor, gospodje sodrugi! Naša slavnost da ni bila „delavska slavnost“? Zakaj? Menda, za to ne, ker ni bilo Vas, gg. Jože Kopač, Regent, Petejan... (pardon, tega slednjega ste pravočasno znali odgnati v Pulo)...? Tolazite se, saj ni nobeden občutil odsotnost Vašo in Vaše Don Juanove... armade. Mi pa lahko trdimo, vzlic temu, da je naša slavnost bila delavska, da, morda ravno radi tega, ker ni bilo Vas, aristokratični g. Kopač. Sicer naj Vas radi tega ne boli glava. Vaše jeremijade niso na pravem mestu. Če smo mi kaj zgrešili, to je edino stvar našega delavstva. Vam gotovo ne pritiče vloga sodnikov. Italian pravi namreč: „Non parlare di corda nella casa dell'impiccato...“ ali ste nas razumeli?...

Smrtna kosa. Včeraj, dne 21. t. m. je po dolgi in mučni bolezni umrla Marija Kosmač, soproga našega člana Petra Kosmač. Pogreb pokojnice bo jutri, v nedeljo, dne 23. t. m. ob 3. uri pop. iz hiše žalosti v ulici Medja št. 9. Našemu tovarišu Kosmaču izrekamo najiskrenejše sožalje.

Kako je g. Jože Kopač šel sprejemati nedeljske goste tržaške irredente. Generalisimus tukajšnje jugoslovske socialne demokracije, g. Jože Kopač, je moral seveda tudi on iti minolo nedeljo na kolodvor južne železnice, k vsprejemu gostov tukajšnje italijanske narodne stranke. To smo mi že vnaprej vedeli, da pride tudi on. Vendar smo ga pa zaman iskali v sprevodu socialnih de-

mokratov, ko so ti z rdečo zastavo korakali proti kolodvoru. Bilo je sicer v tem sprevodu več slovenskih socialnih demokratov, a njega ni bilo! — A glej, potem, ko so bili socialni demokrati in tudi irredentovci že na kolodvoru, smo opazili, kako se je g. Jože Kopač po stranskih ulicah, namreč iz ulice della Geppa do kavarne „Miramar“ in od tam ob vrtu mimo kavarne „Alla Stazione“, skrivaj plazil proti kolodvoru. Redarji, ki ga poznajo, so ga seveda pustili naprej, kamor naši ljudje niso smeli: pustili so ga h kamori, saj ga poznajo in vedo, da ji je prijatelj. — Sicer pa nam to prav nič mar; seveda: vsak gre tja, kamor ga vleče srce, in če g. Kopača vleče srce k italijanskim šovinistom (in ono ga more vleči tja kot tržaškega socialnega demokrata. Op. stavčeva.) naj pa gre tja. Le to bi mi radi vedeli: zakaj ni šel skupaj s svojimi sodrugi? Zakaj je poslal svoje... slovenske sodruge naprej, skupaj z italijanskimi, a on je šel sam? Najbrž ga je bilo vendar sram, da bi šel on — rojen Slovenec — pozdravljat in sprejemati goste italijanskih šovinistov (ali pa ga je bilo kar tudi ni izključeno, strah za svojo osebo?). Kdo je bolj nedosleden: Pittoni, Oliva in Škabar, ki dasi trdijo, da zahtevajo za vse enake pravice, dasi kričijo proti vsakemu izrazu narodnega čuta, so vendar vsaj očitno korakali na čelu spreveda k vsprejemu na kolodvoru, ali njih sodrug Kopač, ki se je sam sramoval vdeležiti se spreveda, a je vendar svojim ljudem veleval, naj se ga vd-leže?

Kako so nedosledni! V svoji minoli številki iz dne 14. avgusta t. l. prinaša „Delavski list“ v članku „Narodna delavska organizacija. II.“ nekaj glavnih načel socialno-demokratske delavske stranke v Avstriji in mej temi tudi to le: „Socialno-demokratska delavska stranka v Avstriji je internacionalna stranka; ona obsoja pred pravice narodov prav tako, kakor pred pravice rojstva in spola, posesti in pokolenja...“

Dobro! Socialno-demokratska delavska stranka v Avstriji ima pač vendar lepa načela. Ali, gospoda, ste li vi člani te stranke? Zdi se da ne, ker se ne držite njenih načel! Če bi se držali gori navedenega načela, bi morali obsojati, da je vlada Italijanom minole nedelje dovolila to, kar je bila nam prepovedala predminole nedelje: sviranje godbe po mestu, obhod po ulicah sredi mesta itd. To je vendar predpravica, ki jo je vlada podelila njim. Italijanom, in vi niste te predpravice obsojali, marveč ste jo sankcionirali — se svojo sovdeležbo. Torej, če ste člani gori večkrat rečene stranke, zakaj ne spoštujete njenih načel?

Velikanski shod jugoslovske socialne demokracije. Če je bil sinočnji shod slovenskih sodrugov veličasten po številu vdeležencev, pa je bil še bolj veličasten radi visoke modrosti govornikov. Tak shod nam je zabava, kakor kaka opereta. O 8¼ je bilo v dvorani kakih 30 slovenskih socialistov; kar na enkrat pridvi v dvorano ves balajlon italijanskih sodrugov, ki so imeli shod v spodnji dvorani. Dobili so „befel“, da gredo napolnit dvorano in se dolgoč sit pri govorih, ki jih niso razumeli. „Cid, ti capissi qualche roba?“ je v bližini našega poročevalca vprašal nekdo svojega soseda. „Ma, mi no capì-so un' ostia!“ je od r. il drugi n se namuznil.

Nek pr. ds dnik — bogve kdo ga je imenoval — je ex offo nastopil in otvoril shod. Potem je spregovoril Regent in skušal braniti postopanje slovenskih socialistov na dveh pol dveh nedeljah. Opravičeval je po stari navadi s tem, da je psoval na nas. Rekel je, da nas je bilo v nedeljo pred kolodvorom 800. (Vraga, „Lavoratore“ je rekel: peščica ljudi!) Slovenski narodnjaki da niso za nič, ker v 30 letih da so napravili samo Jadransko banko in Narodni dom. (To drugo je bržkone napravil Regent!) Socialisti da prvo nedeljo se niso hoteli vdeležiti slovenke manifestacije zato in zato; drugo nedeljo pa da so se vsi socialisti vdeležili laške manifestacije, da bi preprečili namen italijanskih nacionalistov, ki so hoteli pokazati Trst kakor izključno italijansko mesto. (Slovenski socialisti so torej marširali za laškimi fanfarami, ki so godle; „Nella patria di Rossetti“, zato, da bi dokazali, da so v Trstu tudi Slovenci. Saperlot, pa so to kunštni ljudje!) Po vsej tej kaši je pa govornik podal tehten argument, ki je „panal“ vse. „In slednjič“ — je rekel — „kdor ne odobuje našega postopanja, je — tepec“. Kdor zna pa zna!

Govoril je tudi po visokosti velik socialist Jernejčič. Rekel je, da slovenski narodnjaki niti ne vedo, kaj je narodnost. (Zakaj pa ne priredi on, ki se na to zastopi, kako predavanje? Nič ženirat se,

korajža velja; jamčimo za ogromno udeležbo!) Drugo imenitno je zbleknil s tem, da je povedal, da niso laški sodrugi nastopili prvo nedeljo proti Slovincem zavoljo svojih slovenskih sodrugov, vzlic temu da gojijo grozno sovraštvo do Slovinccev. Jernejčič, Jernejčič! Takih stvari se vendar ne sme povedati!

Potem so nastopili še razni kaveljni in še povečali zabavo. Nekdo je celo rekel, da je minolo nedeljo prosil Rybára in Mandića za intervencijo v prid nekemu aretirancu radi demonstracij. Ona dva pa da sta odgovorila, da nista policista. Ali je to prav? je zaključil. (Ni dr. Rybár ni dr. Mandić nista bila, notabene, v nedeljo popoldne v Trstu!)

Slednjič je bila seveda vsprejeta resolucija, ki odobrava postopanje socialistov. Laški sodrugi so tudi dvignili roko. „Cid, alza la man!“ je rekel eden. — „Parcozza?“ — „Ostrega, ze votazion, à!“

In komedije je bilo konec.

Ali je mogoče? ... Govori se po mestu... sicer neverjetno, ampak vendar ni izključeno. Nekateri hudomušni Slovenci, ki so opazovali laško „narodnjaško“ manifestacijo od prošle nedelje, pravijo, da so na enem oknu tržaškega magistrata med drugimi gosti zapazili — sodruga Kopača. Komentarja ni treba.

„Mandič in Kopač naj si podasta roke“! Mandičev namen ni nič drugega, kakor iz „N. D. O.“ napraviti narodno socialno organizacijo, kakor je češka, to se pravi organizacijo s kulturnobojnim programom, tako trdi „Slovenec“ v svoji številki od 14. t. m. Mi se seveda nočemo spuščati v debato s „Slovincem“ o tej stvari, ker bi to bilo metati bob ob steno. Niti nočemo zavrniti od prve do zadnje pike izmišljeni pogovor, ki ga je baje imel dr. Mandić z nekim zastopnikom češke narodne socialistovke stranke. Mi hočemo le vprašati „Slovenca“, ali ne zna res mišliti dalje od nosa! V enem in istem članku pozivlja socialno-demokratsko stranko v boj proti „N. D. O.“, in prihaja do zaključka, da si Mandić in Kopač „izvrstno delata roko v roko“. To je vže višek nedoslednosti.

Vpliv neznosne vročine zadnjih dni na možgane gospode pri „Delavskem listu“. V enem gornjih člankov smo se dotaknili opazke Dalavskega lista, češ, da je slavnost „N. D. O.“ bila narodnjaška slavnost.

Da zmagoslavni razvoj „N. D. O.“, ki se je drastično zrcalil v imenovani veliki slavnosti dne 9. avgusta ni kruh za krhke zobe gospodov okolu „Delavskega lista“, to je bilo za pričakovati in in to smo mi že davno vedeli. Da jih pa naš zmagoslavni razvoj v tako kratkem času dovede do tega, da iz samih sebe norce brijejo, to ni bilo za pričakovati. Zasmehujejo našo slavnost kot „narodnjaško“. Pa dobro, zakaj ne? Zakaj bi ne bila naša slavnost „narodnjaška“? Ali ni bil nastop tukajšnje italijanske socialne demokracije se svojim priveskom jugoslovske socialne demokracije vred tudi „narodnjaška“ slavnost, „narodnjaška“ prireditve? Ali ni v tem slučaju kakor nalašč zato vstvarjena zaničevalna beseda „narodnjaštvo“? posebno če se pomisli, da smo mi pri svoji „narodnjaški“ slavnosti praznovali svojo delavsko slavnost v krogu svojih puljskih in gorških tovarišev in — strmite! — v krogu svojih rojakov Slovinccev, pripadajočih drugim razredom in stanom, — dočim so se socialisti vdeležili slavnosti, prirejeni po italijansko-liberalnem društvu, cvetu „narodnjaštva“, in sicer vdeležili slavnosti, ki je bila a priori namenjena narodnjaški manifestaciji a so jo povrh tega proslavili v krogu regnikolov, ki so bili povabljeni v Trst, nalašč v svrhu, da vpijejo po tržaških ulicah „Evviva Trieste italiana“? Oh, Gospodje, treba poprej pometati pred lastnim pragom. Tržaška socialna demokracija in njeni sicer pridni a skrajno najivni slovenski sodrugi, so po brei, ki so si jo prizadeli sami dne 16. t. m., zgubili pravico, da delijo lekcije drugim.

Visoka modrost. V skladišču na južnem kolodvoru imamo sicer malo socialistov al. kar jih je, to so vam pravi m drijani. V ponedeljek po naši slavnosti e pravil eden teh modrijanov, da smo sicer nesli našo zastavo v Rojan, ali iz samega straha pred socialisti smo jo vtaknili v črno vrečo. Radovedni smo kaj poreče „Železničar“ na to modrost, ki v svoji zadnji številki prikazuje te svoje modrijane, kakor da bi bili sami akademiki. *Železničar.*

TOVARIŠI! Čitajte Vaš list „Narodni Delavec“ in zahtevajte ga po vseh kavarnah in gostilnah.

Dr. Matko Laginja, dični voditelj istrskih Slovanov, je minule dni v krogu svojega naroda slavil 25-letnico svojega parlamentarnega in političnega delovanja. Od vseh strani Primorske in iz ostalih kronovin so došle slavljencu mnogobrojne čestitke. Njegov jubilej je bil vreden njegovega velikega rodoljublja in njegovih velikih zaslug za povzdigo svojega naroda. Velikemu Slovanu in vzorpoštenjaku čestita najiskrenejše tudi „N. D. O.“ z vročo željo, da bi vžival še mnogo let plodove svojega mukotrpnega delovanja.

Komu moramo biti hvaležni? Pišejo nam: Po svoji dolgotrajni veliki socijalisti Jernejčič je bil toliko prijazen, da nam milostno povedal, da se moramo edino je socijalni demokraciji zahvaliti, da smo povodom obletnice N. D. O. smeli korakati po tržaških ulicah. Mi se popolnoma strinjamo z izjavo velemodrega sodruga, ker ako bi se bila socijalna demokracija udeležila demonstracije in pripeljala zopet tropo nevednih Furlanov proti nam, (kar je pa zelo dvomljivo, ker lekcija ki so jo dobili lansko leto na shodu v Narodnem domu pri sv. Ivanu jim je ostala gotovo še v najlepšem spominu) bi bila s tem dokazala samo to, kar mi že davno znamo, da tržaška socijalna demokracija ni internacionalna.

Železničar.

Kako postopa ravateljstvo c. kr. drž. železnice z našimi delavci. Neki Viktor T., ki je dlje časa služil pri obratnem oddelku kakor skladiščni delavec, je bil pred dvema mesecema odslovljen iz službe, ker je bil na sumu, da se je z družimi tovariši pregrešil proti disciplinarnemu redu. Da pride zopet v službo, se je napotil kakik 20 krat h gospodu postajenačelniku pri sv. Andreju, ki ga je pa vsakokrat odslavljal s tem, da mu je rekel, da je pripravljen vzeti ga nazaj v službo pod pogojem, da mu prinese listek od ravateljstva.

In od tega časa mora ta delavec hoditi pravi križev pot. Iz personalnega oddelka se ga je pošiljalo v trgovski, iz tega k obratnemu oddelku itd. In to traja že dober mesec in pol in se nadaljuje še danes.

Revež, delavec, 18-letni mladenič, ki je dosedaj vedno pridno obavljal svojo službo in ki mora skrbeti za starega, onemoglega očeta in za mater in ki je bil odslovljen čeravno nedolžen na vsej stvari, ne more nikakor priti do zahtevanega zadostjenja in se ga poleg tega še vodi za nos. Pri tem se pa niti ne pomisli, da se mu s tem jemlje tudi možnost, da bi prišel do kake druge službe. — Z pet klasičen dokaz birokratskega in slovenskim delavcem skrajno nasprotnega postopanja ravateljstva c. kr. drž. železnice.

Nezadovoljstvo s sedanjim vodstvom in s sistemom zapostavljanja vsega slovenskega, a predpostavljajanja nemškega elementa, je splošno bodisi v delavskih, bodisi v uradniških krogih. To nezadovoljstvo je prišlo že večkrat do izraza in izbruhno eventuelno zopet z elementarno silo na dan. Če g. dvorni svetnik Ruff in z njim kamarila, ki ga obkroža, misli, da je njihova prva dolžnost za irati slovensko delavstvo in odpirati pot nemškemu navalu, podpirani v tem od centralne železniške uprave na Dunaju, potem naj vedo rečena gospoda, da slovenski delavci nočejo biti več kozlički in da bodo znali najti potrebna sredstva, da jim jo zaolijo.

Za predstavo „Lepa Vida“ ki se vrši jutri v nedeljo dne 23. t. m. v „Kons. društvu“ v Rojšanu, imajo člani N. D. O. proti izkazu legitimacije znižano vstopnino. Vstopnice se dobivajo v uradu N. D. O. in pri blagajni na dan predstave. Začetek ob 5. in pol uri pop.

Predstava igre „Legionarji“, ki je bila napovedana za minole praznike v „Narodnem domu“, a ki jo sv. Jakobska „Čitalnica“ radi slabega vremena ni mogla vpriporiti, se vpripori jutri istotam.

Delovanje N. D. O. v Trstu.

Danes ob 7. in pol uri zvečer imajo oboroženi delavci pri Strudhofu važno posvetovanje. Naj nihče ne manjka.

Skupina drž. železničarjev. Vsi odborniki in zaupniki skupine drž. železničarjev so vabljeni na važen sestanek v prostorih „N. D. O.“ v četitek, dne 27. t. m. ob 8. uri zvečer.

Pripravljalni odbor za ustanovitev konsumne zadruge članov N. D. O. vabi tem potom vse tovariše, ki nameravajo pristopiti imenovani zadruzi, na posvetovanje, ki se bo vršilo v torek, dne 25. t. m. ob 8. uri zvečer v društvenih prostorih.

Odborniki skupin in zaupniki so vabljeni na važno posvetovanje, ki se bo vršilo v društvenih prostorih v torek, dne 25. t. m. ob 7 in pol zvečer.

Iz naših dežel.

Iz Pule. Oprostite, ako Vam pišem v tujem (italijanskem) in ne v svojem materinskem (brvaškem) jeziku, toda ne znam drugače — po zaslugi italijanske buržoazije v Puli!

To so Vam gospoda, ki stremijo po miru izmed naših narodov v — deželi... Meni se pa zdi, da ne pride do miru tako dolgo, dokler si sami z lastnimi močmi ne pridobimo spoštovanja svojih pravic. V dokaz tega naj Vam služi moja oseba. Jaz sem vsled naše šolske mizerije v Puli bil prisiljen obiskovati italijansko šolo. Naučil sem sicer nekaj italijanščine — a pozabil sem tudi ono malo hrvaščine, kar sem poprej znal. Ali ni to velika nesreča, da ne morem z Vami, z lastnimi sobratmi dopisovati v svojem jeziku? Tode nič ne de, upam, da bo vsaj mlajšim mojim rojakom zasialo solnce. Priporočam toplo svojim tovarišem iz arsenala in vsem drugim rojakom, naj ne odnehajo od zahrevanja naših šol. Razum tega jim priporočam, naj se poslužujejo v nabavljanju vseh svojih potrebščin samo pri naših ljudeh. S tem prisilimo njih — ki živijo in se debelijo od našega kapitala, da uvažujejo in spoštujejo naš jezik. — In na koncu še nekaj. Tukaj v Puli imamo sicer nekaj narodnih društev. Vendar se ista ne razvijajo kakor bi morala. V Puli vlada precejšnje mrtvilo... Pri nižjih slojih vlada še neznanje, a višji sloji se ne brigajo kakor bi morali. To je grenka istina... In vendar bi naša „inteligencija“ morala znati, da ni dovolj če se dela pred volitvami... Na noge, tovariši! Sedaj ko imamo svojo delavsko narodno organizacijo, poprimimo se resnega dela! Naše orožje naj bodo predavanja, poučevanja o naših potrebah, shodi, itd. To Vam priporočam Vaš tovariš, dobro vedoč, da smo mi — delavci — glavna opora svojemu narodu.

Organiziran delavec.

Op. uredništva: Navzoči dopis je, kakor rečeno, prevod iz italijanskega.

Iz Ajdovščine. Predavanje gosp. dr. Gosak-a, dne 2. avgusta t. l. je posetilo približno 150 — 200 tukajšnjih delavcev. Po pozdravu došlecev po g. Rayer-ju poda predavatelj zgodovinski razvoj delavstva od prvih dob.

V prvih dobah so tvorili delavski stan sužnji. Po razvoju obrti imamo na eni strani obrtne pomočnike, ki so vsled organizacije po cehih, obsegajočih tudi mojstre in vajence, preskrbljeni v hiši svojega delodajalca, kakor otrok v hiši starišev, na drugi strani vidimo kot delavca na polju kmeta-kolona, ki zavzema v srednjem veku vlogo (prilčno) rimskega plebejca. Organizacija cehov je jela pa tekom časa izrabljati obrtne pomočnike, ki so se vsled tega počenjali združevati; ta razvoj združevanja je prekinila 30 letna vojska, ki je obrt uničila. Po tej vojski država prepove vsakršno združevanje bodisi mojstrov, bodisi pomočnikov, uredi sama razmere v občinstvu do najmanjših malenkosti in jih tudi nadzira s policijsko strogostjo.

To državno nasilje, ki je hotelo in nehotelo branilo samo interese delodajalcev, je ziomilo industrijalno delavstvo nove dobe — predvsem na Angleškem — ki se je prva lotila socijalne zakonodaje gledé delavskega stanu; prilčno 50 let pozneje ji vsled poznejšega razvoja industrije sledi tudi Avstrija.

Po tem uvodnem zgodovinskem pregledu je govoril g. predavatelj o socijalni zakonodaji gledé delavstva v naši državi. — Vzroki te zakonodaje so bili predvsem brezmejno izkoriščanje delavcev po delodajalcih, temu odgovarjajoča beda in propast delavstva, dejanska velika sila, ki jo je dobil na razvoju industrije ta stan vsled svoje mnogoštevilnosti in naposled egoistični nagibi države, ki je videla, da se njen material, določen za bojne vrste, v tovarnah sistematično pokrvarja itd.

Predvsem je treba omeniti tozadevni obrtni red iz l. 1859 (20. XII.), ki prepo-veduje vporabljanje otrok pod 10. letom v obrtnih strokah, med 10—12 l. pa dovoli isto samo v slučaju, da ne škoduje zdravju otroka in ga ne o ira na šolskem obisku.

Z državnimi temeljnimi zakoni (21. XII. 1867) in zakoni o združevanju (15. XI. 1867) so prišli delavci tudi do važnih političnih pravic, in s tem do moči v zakonodajnih zastopih. Naravnost epohalno silo in nevarno orožje pa se je podelilo delavskemu stanu se zakonom ki dovoljuje združevanje v svrhu prirejanja štrajkov

(7. IV. 1870); s tem se je dala delavcem pravica organiziranega boja proti kapitalistom in državi. Se-le po tem zakonu je postal delavec dejansko enakopraven z delodajalcem, ker je še le po njem dobil pravico in moč braniti samega sebe.

Govornik razpravlja na to o določbah gledé delavnega časa, ki sme v smislu novele iz l. 1883 znašati k večjemu 11 ur na dan. Omenja potem zadržne bolniške blagajne in preide k zavarovalnemu zakonodajstvu.

Delavec je dandanes zavarovan za slučaj bolezni, za slučaj nezgode in v kratkem se izvede zavarovanje za slučaj obnemoglosti in starosti. V obrisih poda predavatelj vsebino teh zakonov, ter označi potem pomen obrtnih nadzornikov, ki morajo kontrolirati izvajanje zakonov, biti nekaki posredovalci med delavci in delodajalci, ter ob ednem svetovalci vlade v zadevah svojega delokroga.

Predvsem morajo posvetiti pozornost mladini, zaposleni v industriji; do 14 leta se je sploh ne sme, od 14—16 leta samo pod gotovimi pogoji vporabljeti.

Žene ne smejo 4 tedne po porodu pričeti dela. O vsem položaju delavstva, industrije ter o potrebah obojega podajo obrtni nadzorniki vladi ob koncu leta poročilo.

Delavsko zavarovanje.

Zadnje zasedanje državnega zbora je imelo izvesti eno od najvažnejših nalog socijalne zakonodaje, to je: zavarovanje delavcev za starost in za onemoglost. Izprva se je mislilo samo na delavce, vstevši med nje kmečke in gozdne delavce in posle: v zadnji uri pa so zahtevali zastopniki kmečkega stanu in obrtnikov, naj se tudi samostojne osebe, — male in srednje kmete in male mojstre — priklapi zavarovanju.

Proti temu, da se zagotovi tudi obrtnikom in poljedelcem obstanek v slučaju starosti in onemoglosti, ne more imeti noben pravičen človek ničesar. Vendar moramo takoj reči, da je nevarno in krivično vsvarjati „junctim“ (pogo no zvezo) med zavarovanjem industrijalnega delavstva in zavarovanjem obrtnikov in poljskih delavcev. Ne smemo namreč pozabiti, da problem zavarovanja industrijalnih delavcev ni problem najnovejšega časa. Z istim se je bavilo, da se ne oziramo na še starejše obljube in načrte, vže vlada Koerberjeva in je od tega časa ostal na dnevnem redu: vlade, ki je dajala nove obljube, parlamentarnih zastopnikov delavstva, ki so urgirali konečno rešitev, in zavarovalnega oddelka v ministerstvu notranjih stvari, ki je nabiral potreben material in sklical razne ankete interesiranih slojev. Ako pa na drugi strani pomislimo, da je zavarovanje agrarnih delavcev in obrtnikov postulat najnovejšega časa, ki je postal aktuelen posebno od kar so agrarci dosegli večino v državnem zboru, potem je pač jasno, da bi vsako nastojanje, da se uveljavljenje zavarovalnega načrta namenjenega industrijalnim delavcem stori odvisno od istočasnega uveljavljanja še ne pripravljenega načrta za obrtnike, hote a i nehere pomenalo zavlačevanje uveljavitve predmetnega zavarovanja za industrijalne delavce. A zavarovanje delavstva je zelo nujna potreba, ki ne trpi več odloga! Naj se vsakoni to kar je zrelo, in naj se potem nadaljuje na plemeniti poti socijalne zakonodaje tudi v prid obrtnikom!

Kaj namerava storiti vlada?

Vlada v zadnjem ozru še ni predložila ničesar; v notranjem ministerstvu računajo in zbirajo podatke. Tvarina za delavsko organizacijo pa je zbrana; karti že leta 1904. je, kakor že rečeno, predložila vlada „program za preobnovo in izpopolnitev delavskega zavarovanja“, o čemur so se potem tudi posvetovale razne organizacije, vsled česar zagleda tudi brezdvoybe načrt zakona v kratkem beli dan. V naslednjem bodi pojašnjenje vprašanje delavskega zavarovanja po vladnem programu in njegovih ocenah:

L.

„Socijalno prisilno zavarovanje ima namen, zagoto iti gospodarski obtoji delavstva v neizogibnih stikah sedanjega življenja. Delavna moč, v ikor se ista uporablja kot bistveni pridobitni vir, se mora zavarovati proti naravnim neprilkam. To je opravičeno ravno pri delavcih, katerih d.hodki izvirajo iz uporabljanja delavne moči in komaj presežajo mero, ki je potrebna za pokrivanje vsakdanjih življenjskih potreb.“

Gospodarsko bedo delavčevu izvajamo iz troje dogodkov, katerih posledice naj

prisilno zavarovanje odpravi ali ublaži. Ti dogodki so: nepridobitnost, brezposelnost in smrt. Vendar pa je zakonodajstvo z drugim kriterijem osnovalo delavsko zavarovanje.

Poglejmo si v tem obziru posamezne stroke delavskega zavarovanja, kako so se zgodovinskim potom razvile v Avstriji!

1. Kot samostojna stroka preskrbovanja invalidov se je razvilo najpoprej bolniško zavarovanje. Zato je je treba smatrati kot izhodišče in podstavo socijalnega zavarovanja. Ker ne potrebuje velikih naprav in tako ogromnega kapitala, in ker hoče ustrezati najočitnejšim, najnujnejšim in največkratnejšim potrebam, zato se je tudi jako hitro razširilo. Nastale so okrajne bolniške blagajne, prometne, obratne, zadržne in društvene blagajne.

Po novem zakonu, ki ima stopiti v kratkem v veljavo, ostanejo kakor so bile, samo število članov se pri okrajnih bolniških blagajnah določi na 1000 članov, mej tem ko se je v soglasju z izrekom prizadetih korporacij določilo za prometne, zadržne in društvene blagajne najmanjša število 300 članov. Sicer zahtevajo socijalni demokratje enotne bolniške blagajne in odločno nasprotujejo, da bi se še razven okrajnih dovoljevale kake druge, toda odpor drugih strank proti tej zahtevi je prevelik, tako, da ni misliti, da bi se jim ugodilo.

V bolniške blagajne plačujejo delavci kakor je znano, dve tretjini in delodajalci eno tretjino; zato imajo tudi v tem razmerju svoje zastopnike v odboru. Vladni program je hotel sicer to prodružiti, vendar so se pa obe stranke, tako delavci kakor delodajalci proti temu upirali in stvar ostane pri starem. Uradnika voditelja pri bolniških blagajnah bo imenovala ali vsaj potrjevala državna starostna zavarovalnica.

Poleg svojih navadnih poslov bodo od sedaj naprej opravljale bolniške blagajne tudi važna dela za nezgodno in starostno zavarovanje:

a) pri njih se bodo morali zavarovanci oglašati;

b) uvrstili se bodo v plačne razrede, ki naj bi jih bilo šest, in sicer I. do 240, K letne plače. II. do 480 K, III. do 720 K, IV. do 1200, V. do 1800, VI. do 2400. To razdelitev se po zakonu lahko prepusti pravilom vsake bolniške blagajne, ki naj uredi stvar po svojih razmerah. Skoraj gotovo se priklapi še VII. vrsta do 3600 K letnega d.hodka.

c) Bolniške blagajne bodo pobirale vse zavarovalne donese, torej tudi za nezgodno in starostno zavarovanje.

d) Izvrševale bodo vsa pripravljalna dela za nezgodno in starostno zavarovalnice; na njihovem temelju bosta ti dve sklepali o tem, ali in koliko naj se določi posamezniku letne rente ali odpravnine.

e) Predlagale bodo v posameznih slučajih, kako naj se bolniku omogoči posebno zdravljenje; na ta način se bo marsikomu, ki bi sicer ostal za delo nezmožen vrnilo zdravje in bodo zavarovalnice razbremenjene.

(Pride še.)

Darovi.

Gospa Katarina Vatovec, lastnica gostilne „pri detelji“ v ulici Belvedere št. 7, je podarila znesek K 100 za „N. D. O.“. Skupina delavcev državne železnice je darovala za zastavo „N. D. O.“ K 20.—. Prisrčna hvala.

Preplačali na slavnosti N. D. O. so nadalje: tov. Hr b 1 krono, Stanko Godina 60 stot., Krošelj I. 50 stot., Neimenovani 1 krono, N. N. 25 stot., N. N. 40 stot., Ker se ni mogel deležiti slavnosti N. D. O. plačal je Josip Ozec iz Komna 2 kroni.

Za zastavo N. D. O. so darovali tov. Rože L. Godina B. po 1 krono, Neimenovani 5. K, N. N. 3 K, J. J. 2 K, brata Polarič 30 stot.

Zahvala.

Podpisani odbor „N. D. O.“ se tem potom najtopleje zahvaljuje g. Josipu Furlan, gostilničarju „Andemo de Franz“ ulica Geppa za podarjeni znesek K 80 kot del čistega d.bička iz svoje gostilne na slavnostnem prostoru ob priliki slavnosti „N. D. O.“.

Trst, dne 20. avgusta 1908.

Odbor „N. D. O.“

Odgovorni urednik: ALOJZIJ TABAJ.
Lastnica in izdajateljica: NARODNA DELAVSKA ORGANIZACIJA v Trstu.
Tiska: TISKARNA „EDINOST“ v Trstu.

Zahvala.

Podpisana se zahvaljujem sl. banki „SLAVIJI“ oziroma glavnemu tržaškemu zastopu tega zavoda za takojšnje in kulantno izplačilo škode, povzročene mi po požaru na pohoštvu, ki je bilo shranjeno v skladišču gosp. R. Exnerja.

TRST, dne 19. avgusta 1908.

Ema Paternost-Lang.

Književne novosti.

GREGORIČ: Poezije, zv. IV. . . . K 2-20
vezano „ 3-20
GOVEKAR: „Dobra gospodinja“,
gospodarska knjiga za naše mlade
gospodinjke, vezano 2-80
„Štiri ruske slike“, povesti —60
BENEŠ: „Brodskovski odvetnik“. . . 1-50
Kip Gregorič 4—

Vsakovrstne mašne knjige po raznih cenah.

Balončki v narodnih barvah po raznih cenah.

NOVOST! NOVOST!

Nakiti za dvorane in vrte pri zabavah

v belo-modro-rudečih barvah, komad po 4 metre dolg stane po 40, 50, 60 in 80 vinarjev.

Vse te knjige, papir in potrebščine se dobivajo v

Slovanski knjigarni in papirnici Josip Gorenjec

TRST. — Ulica Valdirivo 40.

Podpisani priporočam sl. občinstvu in tov. členom „N. D. O.“ svojo dobro znano gostilno

„Andemo de Franz“

v ulici Geppa 16

kjer točim pristno **vipavsko** po 80, na dom po 72 st. liter in **črno istrsko** vino po 72, na dom po 64 st. liter, kakor tudi Krnovo pivo. Postrežem tudi lahko ob vsaki uri z najizvrstnejšo kuhinjo in z mrzlimi jedili.

Tovariš Josip Furlan.

Podpisani priporočam članom „N. D. O.“ svojo dobro znano

„Kavarno Trieste“

v ulici del Belvedere 47

kjer bodo našli na razpolago vsakovrstne slovenske, italijanske in nemške časopise.
Teodor Maros.

Podpisana priporočam sl. občinstvu svojo **gostilno**

„Pri rojanskem hribu“
v Rojanu za cerkvijo,

kjer toči najbolje

vipavsko, črno istrsko
in domače **Škureto** vino

po jako zmernih cenah.

Ima na razpolago tudi pivo Göss.

Točna postrežba.

Antonija Mesesnel.

Podpisani priporočam sl. občinstvu svojo dobroznano

gostilno s krasnim vrtom

„Al buon ritrovo“

v ulici Stadion št. 19,

kjer toči **kraški teran** prve vrste, najboljši **istrsko belo** in **črno vino**, poleg tega izvrstno **vipavsko** in tudi **dalmatinsko vino**, kakor tudi **Dreherjevo pivo** ter more poslužiti z domačo kuhinjo kakor tudi z mrzlimi jedili. — Posebno ugodno za delavce.

Za obilen obisk se priporočam rodoljub
Andrej Furlan.

Anton Jerkič, odlikovani fotografski atelje za moderno slikanje

GORICA, Gosposka ulica št. 7.

: ELEKTROFOTOGRAFSKI ATELJE :

TRST, Via delle Poste št. 10.

SVOJI K SVOJIM!

Katarina Vatovec

priporočam sl. občinstvu svojo

gostilno „Pri Detelji“

v ulici Belvedere 7

kjer ima na razpolago najboljša **vipavska** in **istska vina**, kakor tudi izvrsten **kraški teran** in **Dreherjevo pivo**.

Posluži lahko z mrzlimi in gorkimi jedili.

Prevede vsakršnih **prevaja** spisov ali tiskovin **iz slovenščine ali hrvaščine na italijanščino** ozir. nasprotno, v tem popolnoma izvežbana oseba. Naslov v uradih „Narodne delavske organizacije“ ulica Lavatoio št. 1, I.

Kdor hoče piti dober

teran

ali dobro

: vipavsko :

ali pa najbolje

istrsko vino

naj se oglasi v gostilni pri „STARI BRESKVI“ ki je last **Hinka Kosič** v ulici del Belvedere 17, kjer dobi tudi najizvrstnejšo kuhinjo in vse to po najzmernejših cenah.

Trgovina z jestvinami K. Košmerlj

Rojan 8, nasproti cerkve

ima na razpolago vsakovrstne jestvine in najfinejše likerje kakor tudi razne delikatese.

„TRŽAŠKA POSOJILNICA IN HRANILNICA“

registrovana zadruga z omejenim poroštvo.

Piazza della Caserma št. 2, I. n. — TRST — V lastni hiši.

(Vhod po glavnih stopnicah). — TELEFON št 952.

Hranilne vloge sprejema od vsakega, če tudi ni ud in jih obrestuje po

4%

Rentni davek od hranilnih vlog plačuje zavod sam. Vlaga se lahko po 1 K. Posojila daja na vknjižbo po dogovoru 5%—6%, na menjice po 6%, na zastave po 5%, in na **amortizacijo** za daljšo dobo po dogovoru.

Uradne ure: od 9.—12. ure dopoldne in od 3.—5. popoldne.

Izplačuje se vsaki dan ob uradnih urah. — Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt.

Ima najmoderneje urejeno varnostno celico za shrambo vrednostnih papirjev, listin itd. kakor tudi hranilne pušice, s katerimi se najuspešneje navaja štediti svojo deco.

Poštno-hranilnični račun 816004.

Delniška glavica:

K 10,000.000.

Telefon 19-95.

OSREDNJA BANKA ČEŠKIH HRANILNIC

Podružnica v Trstu — Piazza del Ponterosso 3.

Vlog okoli:

K 85,000.000

Naslov za brz.: SPOROBANKA.

4 1/4 %

vloge na knjižice.

Menjalnica. BANČNO TRGOVANJE VSEH VRST. — Premijene vloge po 4 3/4 %

Centrala denarnih zavodov avstro-ogrskih. — Izdaja sirotinsko-varne 4% bančne obligacije

Vloge na tekoči račun do

4 1/4 %

JADRANSKA BANKA v TRSTU

Via della Cassa di Risparmio št. 5 (lastno poslopje)

KUPIJE IN PRODAJA
VREDNOSTNE PAPIRJE
(RENTE, OBLIGACIJE, ZASTAVNA PISMA,
PRIORITETE, DELNICE, SREČKE i. t. d.)

VALUTE IN DEVIZE
PREDUJMI NA VREDNOSTNE PAPIRJE IN BLAGA
LEŽEČE V JAVNIH SKLADIŠČIH.

Eskompt menic in inkaso, borzna naročila
SAFE-DEPOSITS

Promese k vsem žrebanjem. — Zavarovanje srečk.

Menjalnica

4 1/4 % VLOGE NA KNJIŽICE.
— TEKOCI IN ZIRO RACUN —
VLOŽENI DENAR OBRESTUJE
SE OD DNE VLOGE DO DNE VDIGA.

STAVBNI KREDITI - KREDITI PROTI
— DOKUMENTOM VKRANJA. —

Uradne ure: 9.—12., 2-30—5-30. — Brzjavi: „JADRANSKA“ — Trst. — Telefon: 1463 in 793.